

8. М. І. Жарких. Сайт «Енциклопедія життя і творчості Лесі Українки». Режим доступу: <https://www.l-ukrainka.name/>

9. М. І. Жарких. Сайт «Енциклопедія життя і творчості Тараса Шевченка». Режим доступу: <https://www.t-shevchenko.name/>

10. М. І. Жарких. Сайт «Енциклопедія життя і творчості Івана Франка». Режим доступу: <https://www.i-franko.name/>

11. М. І. Жарких. Сайт «Енциклопедія життя і творчості Михайла Грушевського». Режим доступу: <https://www.m-hrushevsky.name/>

Данілевська О.В.

заступник начальника науково-дослідного відділу;

Мараєва В.В.

*кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Науково-дослідний центр гуманітарних проблем
Збройних Сил України*

ПИТАННЯ ДОЛУЧЕННЯ ЖІНОК ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Сьогодні присутність жінок в армії вже не викликає подиву, хоча протягом століть армія була зарезервована лише для чоловіків, і лише наприкінці ХХ століття відбулися зміни. На відміну від стереотипів, Збройні сили виявились ідеальним робочим місцем для жінок. Саме тут заробітна плата є рівною незалежно від статі, а підвищення по службі в першу чергу визначається компетенцією та професіоналізмом.

Питання залучення жінок до служби у польському війську широко висвітлювалось у наукових працях польських дослідників. Зокрема: психологічний аспект служби жінок в армії досліджував Тадеуш Роттер [10], історичному аспекту залучення жінок до збройних сил та особливостям служби жінок у Збройних силах Польщі присвятили свої публікації Барбара Драпіковська, Мілена Пальчевська [3; 9], Кароліна Кушмірек [5], Данута Камерчак, присвятивши своє дослідження 100-річному ювілею польської авіації, висвітлила роль жінки у польських ВПС [4] та інші.

Жінки служать у Збройних силах Республіки Польща з 1988 року. 1999 року Польща стала країною-членом НАТО та зобов'язалася керуватися політикою Альянсу щодо забезпечення миру [1]. Станом на 31 грудня 2006 року, за даними Департаменту персоналу Міністерства національної оборони, у Збройних силах Польщі проходили службу 962 жінки [8]. Якісна зміна в плані військової служби жінок була пов'язана з професіоналізацією армії, розпочатою 2007 року, в результаті якої був скасований призов і розпочато формування національних резервних сил. На практиці, зокрема,

це полегшило жінкам доступ до військового корпусу, який раніше був важко досяжний для жінок через те, що його ряди підсилювали в основному чоловіки після військової служби або військової підготовки.

2017 року в Збройних силах Польщі служило 5,7 % жінок від загального числа військовослужбовців (на 0,4 % більше порівняно з 2016 роком). Для порівняння можемо зазначити, що того ж 2017 року частка жінок у поліції перебувала на рівні 16 %, а частка жінок у прикордонній службі складала 25,6 %. Того року 62 жінки взяли участь у місіях і операціях ЄС і НАТО [2].

Станом на 15 червня 2018 року у Збройних силах Республіки Польща професійну військову службу в усіх корпусах проходили 6083 жінок-військовослужбовців. Зокрема, у Сухопутних військах – 2293, у ВПС – 828, у ВМС – 453 [11]. На жовтень 2020 року ця цифра становила 7915 жінок-військовослужбовців. Тобто, майже 7,5% від загальної кількості особового складу. Найбільш численним є корпус рядових – 3362 жінки-солдата, потім офіцерський та унтер-офіцерський корпуси [12]. Крім того, 3700 жінок служили в територіальній обороні [7].

Польщею був розроблений Національний план дій з реалізації Політики ООН з питань жінок, миру і безпеки для виконання положень Резолюції 1325. Цей план передбачає чотири основні результати на 2018–2021 роки:

участь жінок у запобіганні конфліктів та підтримці миру;

підтримка політики з питань жінок, миру і безпеки через польську гуманітарну допомогу;

захист та підтримка жертв сексуального насильства та гендерної дискримінації у Збройних силах;

заохочення і розвиток політики з питань жінок, миру і безпеки у Польщі в рамках міжнародного співробітництва [6].

Таким чином, позитивні результати у впровадженні гендерної політики у Збройні сили Польщі сприяють більшій залученості жінок, які вбачають у службі можливість стабільного робочого місця, а також розвитку й реалізації професійних очікувань. Однак, незважаючи на зміну парадигми ролі жінки в Збройних силах, як і раніше виникають такі проблеми, як: наявність стереотипного мислення про жінок у Збройних силах; служба в середовищі, де домінують чоловіки; поєднання сімейних обов'язків з професійною кар'єрою; вплив соціальних патологій, наприклад, мобінг; відсутність можливості швидкого просування по службі та реалізації своїх кар'єрних планів.

Природний процес долучення жінок до Збройних сил Польщі означає, що їх кількість буде залежати з-поміж іншого від рівня зацікавленості жінок у реалізації своїх кар'єрних устремлінь в армії, конкурентоспроможності війська на ринку праці і рівня довіри до Збройних сил як роботодавця. У той же час з боку Міністерства національної оборони вживаються заходи щодо сприяння адаптації жінок до військової служби, забезпечення поєднання професійної кар'єри із сімейним життям і батьківськими функціями, запобігання несприятливих ситуацій у професійному житті, забезпечення належних соціально-побутових умов служби та охорони здоров'я. Цьому

служать, зокрема, численні завершені і введені в дію законодавчі ініціативи. Також контролюється стан міжособистісних відносин у військовому середовищі і проводяться численні заходи, спрямовані, зокрема, на формування відповідних відносин і атмосфери служби, а також на інтеграцію. Проводиться навчання, спрямоване на усунення гендерних стереотипів і протидію дискримінації у Збройних силах Польщі.

Сьогодні польська армія розвивається, міцнішає, осучаснюється. Українському війську у неї є чому повчитися, як з огляду на події на нашому Донбасі та в Криму, і навпаки – їм у нас. Останніми роками військова співпраця між Україною і Польщею розвивається, наші відносини постійно переходять на все нові й нові щаблі співробітництва. Це і Укрполбат у Косові, й наша бригада, що входила до складу польської багатонаціональної дивізії в Іраку, і медичний контингент українських фахівців у складі польського шпиталю в Афганістані, і Укрполлитбриг, яка є взірцем міжнародної військової співпраці і братерства.

Список використаних джерел:

1. Буглай Н.М. Вступ Республіки Польща до НАТО в контексті приходу до влади О. Квасньєвського / Н. М. Буглай // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Історичні науки. – 2013. – Вип. 3.34. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdy_2013_3.34_34
2. Drapikowska B. Gender and Security – Female Military Service in Social Perspective – History, Present Days, Law and Communication. Proceedings of the 4 th World Conference on Women’s Studies. – Vol. 3. – Issue 2. – 2018. – Pp. 18–29. – URL: <http://tiikmpublishing.com/data/conferences/doi/wcws/wews.2018.3203.pdf>
3. Drapikowska, Barbara. Kobiety w polskiej armii – ujęcie historyczne. URL: <https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/16690/Kobiety%20w%20polskiej%20armii..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Kaźmierczak D. Kobiety w polskiej armii. URL: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/16690?show=full>.
5. Kuśmirek, K. Służba kobiet w siłach zbrojnych. URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/5772/1/CNISK_2_2017_K_Kusmirek_Sluzba_kobiet_w%20silach_zbrojnych.pdf
6. Ministry of Foreign Affairs of Poland. Polish National Action Plan on Women, Peace and Security 2018–2021]. URL: <https://www.gov.pl/web/diplomacy/polish-national-action-plan-on-women-peace-and-security-2018-2021>
7. Ministerstwo Obrony Narodowej. Rada ds. Kobiet w resorcie. URL: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/rada-ds-kobiet-w-resorcie-obrony-narodowej>
8. NATO. Women Military Service In Armed Forces Of The Republic Of Poland In 2007. URL: <https://www.nato.int/ims/2008/win/reports/polish-2008.pdf>
9. Palczewska M., Drapikowska B. Służba wojskowa kobiet wyzwaniem dla sił zbrojnych RP. OBRONNOŚĆ. Zeszyty Naukowe 3(11)/2014, pp. 98–112.
10. Rotter, T. Służba zawodowa kobiet w Wojsku Polskim (problemy psychologiczne). Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka. 2012. № 4. P. 85–92. URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.mhp-31b00946-0737-40de-8db0-e438588d1d88>

11. Służba zawodowa. Biuletyn Informacji Publicznej Ministerstwa Obrony Narodowej. URL: <https://archiwum2019-bip.mon.gov.pl/przydatne-informacje/artukul/sluzba-zawodowa/wojskowa-suzba-kobiet-10325478/>

12. Służba wojskowa kobiet w Siłach Zbrojnych RP wczoraj i dziś. Ministerstwo Obrony Narodowej). URL: <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sluzba-wojskowa-kobiet-w-silach-zbrojnych-rp-wczoraj-i-dzis>

Козлова Л.Б.

кандидат історичних наук, доцент,

Черкаська медична академія

ФОРМУВАННЯ ЗАСАД АВТОНОМІЇ КОЗАЦТВА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ

Наприкінці XVI ст. перші зародки автономії набувають свого поширення на території Запорозької Січі. Ключові елементи самоврядування проявлялися у ліквідації місцевих органів влади і встановленню самоврядування на зразок запорозького. Відчуваючи реальну загрозу своєму існуванню, місцева влада зверталася до вищих урядових інстанцій з проханням придушити «козацьку сваволю». Так, черкаський і канівський староста Олександр Вишневецький писав до коронного канцлера Яна Замойського, що Криштоф Косинський, зібравши дві тисячі козаків, «розливав кров людей невинних (шляхти. – В. Щ.) у королівських володіннях, замки, міста та інші маєтності шляхетські попалив» [1]. У цьому самому листі Вишневецький повідомляв про намір козацького ватажка визнати верховенство московського царя. Звертаючись 11 січня 1593 р. до луцького гродського суду, шляхта висловлювала занепокоєння з приводу дій козаків, які на Волині «до присяг на послушество своє примушають» [2], тобто спонукають населення, зокрема шляхту, складати присягу на користь Війська Запорозького. Наслідом цих подій стала поява конституції вального сейму від 15 червня 1593 р.

Важливим джерелом, яке проливає світло на погляди «людей лицарських», є «Кондиції» Семерія Наливайка, подані у 1596 р. королю Сигізмунду III. Цей документ містив пропозицію здійснити радикальну реформу козацького устрою шляхом створення на незаселеній території південніше Брацлавщини так званого Бузько-Дністровського війська з сильною гетьманською владою. У «Кондиціях» вмотивувалися принципи підданства та служби за державний кошт із вказівкою на географічні межі утворення [3].

Навіть поразка повстань 90-х років XVI ст. не зупинила апеляції козацтва до лицарських ідеалів і намагань визнання «коронними синами» з претензіями на право щодо придніпровських земель як ареалу своїх